

دانشگاه پیام نور

مرکز پرند

پایان نامه کارشناسی ارشد

موضوع

بررسی تبیین نسلی اعتماد اجتماعی در بین ساکنین منطقه دو شهر
تهران

استاد راهنما

دکتر غلامرضا غفاری

استاد مشاور

دکتر امیرملکی

نگارش

مریم حسنی

پاییز ۹۰

تقدیم بہ:

بزرگ مرد، پدرم

مہربان و صبور، مادرم

دلکرمی زندگیم، ہمسر

نور دیدگانم، برادران و خواہرانم

ہمراہان، ہمیشگی ام، دوستانم

کہ غنی ترین سرمایہ زندگی ام، ہستند و ہمیشہ دلستہ و دلکرم

حمایت آہنا، ہستم۔

من لم یشکر المخلوق، لم یشکر الخالق

سپاس بیکران پروردگار یکتا را که هستی ام بخشید و مرا به طریق علم و دانش رهنمون ساخت . بی شک پژوهش حاضر نتیجه مساعدت ها و عنایت بی دریغ اساتید و بزرگوارانی است که همواره مدیون و مرهون لطف آنها هستم و اگر چه با الفاظ و عباراتی کوتاه نمی توان از ایشان تقدیر نمود و از دین محبت آنان بیرون آمد، اما به رسم ادب مراتب تشکر خود را بدین وسیله از این عزیزان تقدیم می نمایم .

از استاد محترم جناب آقای دکتر غلامرضا غفاری که در همه مراحل به سعه صدر و دقت نظرهای عالمانه خویش دانسته های علمی و تجربی خود را در اختیار من نهادند و پیوسته در کمال تواضع و سخاوت با رهنمودهای مفید خود لطف خود قرار دادند ، کمال امتنان و سپاسگذاری را دارم .

از استاد گرامی جناب آقای دکتر امیر ملکی که به عنوان مشاور با مشاورت و راهنمایی های ارزنده در تدوین رساله حاضر به من کمک کردند و در پرتو هدایتشان بهره وافر بردم ، نهایت قدردانی و تشکر دارم .

همچنین از استاد محترم سرکار خانم دکتر پروانه دانش که به عنوان استاد داور با نکته سنجی های هوشمندانه و با حسن نیت نقاط قوت و ضعف این تحقیق را متذکر شدند و مرا در به سامان رساندن این پژوهش یاری نمودند ، صمیمانه تشکر مینمایم .

مریم حسنی

زمستان ۹۰

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: کلیات تحقیق
۲	۱-۱- بیان مسئله
۳	۲-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق
۵	۳-۱- اهداف تحقیق
۶	فصل دوم: مبانی نظری و مطالعات پیشین
۷	۱-۱- ابعاد مفهومی و خاستگاه اعتماد
۱۱	۲-۲- ابعاد نظری سازه اعتماد
۱۱	۱-۲-۲- نظریه پردازان کلاسیک
۱۱	۱-۱-۱-۲- فردیناد تونیس
۱۶	۲-۱-۲-۲- امیل دورکیم
۱۷	۳-۱-۲-۲- جورج زیمل
۲۰	۲-۲-۲- نظریه پردازان معاصر
۲۰	۱-۲-۲-۲- جیمز کلنن
۲۳	۲-۲-۲-۲- فرانسیس فوکویاما
۲۴	۳-۲-۲-۲- آنتونی گیدنز
۳۷	۴-۲-۲-۲- رونالد اینگلهارت
۳۹	۳-۲- ابعاد مفهومی نسل
۴۱	۱-۳-۲- شکاف نسلی
۴۲	۲-۳-۲- رویکردهای نظری
۴۳	۱-۲-۳-۲- رویکرد مکانیستی نسل های تاریخی
۴۳	۲-۲-۳-۲- رویکرد واقعی نسل های تاریخی
۴۴	۱-۲-۲-۳-۲- کارل مانهایم
۴۶	۲-۲-۲-۳-۲- مارگارت مید

صفحه	عنوان
۵۰	۲-۳-۲-۳- رونالد اینگلهارت
۵۲	۲-۳-۲-۳- رویکرد تضاد ساختاری
۵۳	۲-۳-۲-۴- رویکرد ساختی و کارکردی
۵۳	۲-۳-۲-۵- دیدگاه شکاف نسلی
۵۵	۲-۴- پیشینه تحقیق
۶۱	۲-۵- جمع بندی مباحث مفهومی و نظری
۶۴	۲-۶- مدل مفهومی تحقیق
۶۵	فصل سوم: روش تحقیق
۶۶	۳-۱- فرضیه ها
۶۷	۳-۲- تعریف نظری و عملیاتی تحقیق
۷۱	۳-۲-۸- نسل
۷۱	۳-۳-۸- روش و تکنیک تحقیق
۷۱	۳-۴-۸- جامعه آماری
۷۲	فصل چهارم: یافته های تحقیق
۷۳	۴-۱- جداول و نمودارها
۱۳۹	فصل پنجم: آزمون فرضیه ها
۱۴۰	۵-۱- فرضیه های تحقیق
۱۴۱	۵-۲- آزمون فرضیه میزان اعتماد اجتماعی در نسل های
۱۴۲	۵-۳- آزمون فرضیه میزان اعتماد اجتماعی بنیادی در نسل های مختلف
۱۴۳	۵-۴- آزمون فرضیه میزان اعتماد اجتماعی بین شخصی در نسل های مختلف
۱۴۴	۵-۵- آزمون فرضیه میزان اعتماد اجتماعی تعمیم یافته در نسل های مختلف
۱۴۵	۵-۶- آزمون فرضیه میزان اعتماد اجتماعی نهادی در نسل های مختلف
۱۴۶	۵-۷- آزمون فرضیه میزان اعتماد اجتماعی خاص گرایانه در نسل های مختلف
۱۴۷	۵-۸- آزمون فرضیه میزان اعتماد اجتماعی عام گرایانه در نسل های مختلف
	مختلف
۱۴۸	۵-۹- آزمون فرضیه میزان اعتماد اجتماعی بر حسب وضعیت جنسیت
۱۴۹	۵-۱۰- آزمون فرضیه میزان اعتماد اجتماعی بر حسب وضعیت تاهل

۱۵۰ ۱۱-۵-آزمون فرضیه میزان اعتماداجتماعیبرحسب وضعیت فعالیت

۱۵۱ ۱۲-۵-آزمون فرضیه میزان اعتماداجتماعی برحسب وضعیت تحصیلات

۱۵۲ **فصل ششم: یافته ها و نتیجه گیری**

۱-۶- یافته های مفهومی ونظری

۲-۶- نتیجه گیری

۱۶۴

۱۶۵ **منابع وماخذ**

۱۶۸ منابع فارسی

۱۷۰ منابع لاتین

پیوست

فهرست جداول

- جدول ۱- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر حسب جنسیت ۷۴
- جدول ۲- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر حسب نسل ۷۵
- جدول ۳- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر حسب تاهل ۷۶
- جدول ۴- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر حسب فعالیت ۷۷
- جدول ۵- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر حسب شغل ۷۸
- جدول ۶- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر حسب تحصیلات ۷۹
- جدول ۷- ماتریس همبستگی گویه های اعتماد بنیادی ۸۰
- جدول ۸- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس شاد بودن ۸۱
- جدول ۱۰- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس کنترل فعالیت ۸۲
- جدول ۱۱- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس قدرت تصمیم گیری ۸۳
- جدول ۱۲- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس خوشبخت بودن ۸۵
- جدول ۱۳- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس مورد اعتماد بودن ۸۶
- جدول ۱۴- ماتریس همبستگی اعتماد بین شخصی ۸۷
- جدول ۱۵- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس طرح مشکلات با دوستان ۸۸
- جدول ۱۶- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس ضمانت دوستان ۸۹
- جدول ۱۷- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس دادن کلید منزل در زمان سفر ۹۰
- جدول ۱۸- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس حاضرند پول قرض دهند ۹۱
- جدول ۱۹- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان ورود افراد نا آشنا به منزل ۹۲
- جدول ۲۰- ماتریس همبستگی گویه های خاص گرایانه ۹۴
- جدول ۲۱- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به اعضای خانواده ۹۵
- جدول ۲۲- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به خویشاوندان ۹۶
- جدول ۲۳- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر طرح اعتماد به دوستان و آشنایان ۹۷

- جدول ۲۴- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به همسایه ها ۹۸
- جدول ۲۵- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر طرح مشکلات هم قومی ها ۹۹
- جدول ۲۶- ماتریس همبستگی اعتماد عام گرایانه ۱۰۰
- جدول ۲۷- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به هم محلی ها ۱۰۱
- جدول ۲۸- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به همکاران ۱۰۲
- جدول ۲۹- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به همشهری ها ۱۰۳
- جدول ۳۰- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به هم وطن ها ۱۰۴
- جدول ۳۱- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به خارجی ها ۱۰۵
- جدول ۳۲- گویه های اعتماد عام گرایانه ۱۰۶
- جدول ۳۳- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به ورزشکاران ۱۰۷
- جدول ۳۴- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به هنرمندان ۱۰۸
- جدول ۳۵- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به روحانیون ۱۰۹
- جدول ۳۶- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به اساتید ۱۱۰
- جدول ۳۷- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به معلمین ۱۱۱
- جدول ۳۸- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به کارگران ۱۱۲
- جدول ۳۹- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به پزشکان ۱۱۳
- جدول ۴۰- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به کسبه ۱۱۴
- جدول ۴۱- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به کارمندان ۱۱۵
- جدول ۴۲- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به پلیس ۱۱۶
- جدول ۴۳- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به قضات ۱۱۷
- جدول ۴۴- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به رانندگان تاکسی ۱۱۸
- جدول ۴۵- گویه های اعتماد نهادی ۱۱۹
- جدول ۴۶- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به دادگاه ۱۲۰
- جدول ۴۷- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به شهرداری ۱۲۱
- جدول ۴۸- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به نیروی انتظامی ۱۲۲
- جدول ۴۹- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به پلیس +۱۰ ۱۲۳
- جدول ۵۱- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان بر اساس اعتماد به صداوسیما ۱۲۴

- جدول ۵۲- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان براساس اعتماد به بیمه ۱۲۵
- جدول ۵۳- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان براساس اعتماد به مساجد ۱۲۶
- جدول ۵۴- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان براساس اعتماد به دانشگاه دولتی ۱۲۷
- جدول ۵۵- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان براساس اعتماد به دانشگاه آزاد ۱۲۸
- جدول ۵۶- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان براساس اعتماد به مدارس دولتی ۱۲۹
- جدول ۵۷- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان براساس اعتماد به مدارس غیر ۱۳۰

انتفاعی

- جدول ۵۸- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان براساس اعتماد به مخبرات ۱۳۱
- جدول ۶۰- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان براساس اعتماد به اداره برق ۱۳۲
- جدول ۶۱- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان براساس اعتماد به آب ۱۳۳

وفاضلاب

- جدول ۶۲- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان براساس اعتماد به پایگاه بسیج ۱۳۴
- جدول ۶۳- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان براساس اعتماد به هیات مذهبی ۱۳۵
- جدول ۶۴- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان براساس اعتماد به بانک ۱۳۶
- جدول ۶۵- توزیع فراوانی مطلق و در صدی پاسخگویان براساس اعتماد به راهنمایی ۱۳۷

وراندگی

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی تفاوت میزان اعتماد در بین سه نسل از ساکنان منطقه دو تهران پرداخته است. این پژوهش مبنای خود را بر این پرس آغازین نهاده است که "آیا اعتماد اجتماعی در بین نسل های مختلف مورد بررسی متفاوت است؟ در صورت متفاوت بودن میزان اعتماد اجتماعی این تفاوت در قالب اشکال اعتماد چون اعتماد نهادی، تعمیم یافته، عام گرایانه و خاص گرایانه در بین نسل های مختلف چه تفاوتی دارد؟" چارچوب نظری این تحقیق به بررسی نظرات آرا و نظرات اندیشمندان مختلف جامعه شناسی در حوزه اعتماد و نسل پرداخته است. جامعه آماری این شامل سه نسل قبل از انقلاب (متولدین سالهای ۱۳۲۵ تا ۱۳۳۸)، نسل انقلاب و جنگ (متولدین ۱۳۳۹ تا ۱۳۵۵) و نسل بعد انقلاب (متولدین ۱۳۵۶ تا ۱۳۷۰) منطقه دو شهر تهران است. حجم نمونه ۴۴۰ نفر بوده. روش اصلی این پژوهش از نوع پیمایشی و ابزار اصلی گردآوری اطلاعات، پرسشنامه است که با توجه به اهداف و فرضیات تحقیق طراحی شده است و پس از انجام پیش آزمون روایی و اعتبار آن تایید گردیده است. به منظور تحلیل داده های گردآوری شده از روش آماری توصیفی استفاده شده است. بر اساس یافته های تحقیق می توان گفت بیشترین میزان اعتماد اجتماعی در نسل اول است. میزان اعتماد بنیادی و بین شخصی در نسل ها تفاوتی ندارد. بیشترین اعتماد تعمیم یافته در نسل اول است. بیشترین میزان اعتماد اجتماعی نهادی در نسل دوم است میان اعتماد اجتماعی خاص گرایانه سه نسل تفاوت زیادی وجود ندارد میان اعتماد اجتماعی عام گرایانه سه نسل تفاوت زیادی وجود ندارد اعتماد اجتماعی در بین متاهلین بیشتر از مجردین است و وضع فعالیت در میزان اعتماد اجتماعی موثر نیست.

کلمات کلیدی: نسل، اعتماد اجتماعی، اعتماد نهادی، اعتماد خاص گرایانه، اعتماد عام گرایانه، اعتماد

بنیادی، اعتماد بین شخصی، اعتماد تعمیم یافته

فصل اول

کلیات تحقیق

کلیات تحقیق

مقدمه

اعتماد از جمله مفاهیمی است که در یکی دودهمه اخیر در عرصه علوم اجتماعی، گسترش زیادی داشته است. بالطبع محققان مختلف از دیدگاه‌های گوناگونی به آن نگریسته‌اند و به تبیین و توضیح دلایل اعتماد، تقویت و ارتقای آن پرداخته‌اند در این فصل طرح مسئله، اهمیت و ضرورت و در نهایت اهداف تحقیق مورد بحث قرار گرفته است.

۱-۱- طرح مسئله

اعتماد در روابط و شکل‌گیری کنش‌های اجتماعی نقش تعیین‌کننده‌ای دارد. آن نوعی رابطه کیفی است که به تعبیر کلمن قدرت عمل کردن را تسهیل می‌کند. اعتماد اجتماعی در بستر تعاملات و کنش‌های گروهی، به عنوان یک سازوکار اجتماعی با کارکردهای متعدد اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی شناخته شده که نقش مهمی را در برقراری نظم اجتماعی و انسجام گروهی دارد. افزون بر این اعتماد یکی از عناصر مهم سرمایه اجتماعی گروه‌ها و جوامع را تشکیل می‌دهد. آن سازوکاری برای ایجاد انسجام و وحدت در نظام‌های اجتماعی و تسهیل‌گر مشارکت، تعاون اجتماعی و پرورش ارزش‌های مردم‌سالارانه است. آن موجب پیوند شهروندان با نهادهای مختلف اجتماعی می‌شود و موثر در تقویت، ارتقاء، اثر بخشی و مشروعیت نهادهای اجتماعی است. به نظر زتومکا توجه به اعتماد اجتماعی ایده جدیدی نیست بلکه یک جریان چندقرنی است. ولی در حوزه علوم اجتماعی به دلیل رشد نوعی جهت‌گیری فرهنگ‌گرایانه اعتماد در کانون مباحث علوم اجتماعی قرار گرفته است. زتومکا دلایل توجه به مفهوم اعتماد در جامعه‌شناسی و مباحث مربوط به راجنین مطرح می‌نماید اعتماد بعد مهمی از فرهنگ مدنی و جامعه مدنی است که پیوند

نزدیکی با اجتماع متجانس شهروندان و تعهد و وفاداری آن به اقتدار سیاسی است. اعتماد با ارزشهای فرامادی پیوند دارد بگونه ای که کیفیت زندگی و بهزیستی روانی، پیوستگی مستحکمی با اعتماد تعمیم یافته دارد.

به هر حال اعتماد به عنوان یکی از جنبه های مهم روابط انسانی، توانایی قابلیت همکاری را در بین کنش گران اجتماعی افزایش می دهد و به مبادلات بین انسانها در زمینه های مختلف اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی سرعت میبخشد. بررسی های انجام شده در خصوص اعتماد نشان از تفاوت در میزان اعتماد در بین افراد جامعه دارد و این تفاوت را می توان بر حسب متغیرهای مختلف مورد بررسی قرار داد. پاتنام در بحث از تغییر و افول سرمایه اجتماعی در آمریکا به تغییرات نسلی در جامعه آمریکا به عنوان یکی از عوامل اثرگذار اشاره می کند. با توجه به اینکه اعتماد به عنوان شاخص اصلی سرمایه اجتماعی محسوب می شود. با الهام از نگاه پاتنام در این پایان نامه با تاکید بر تفاوت های نسلی در پی تبیین میزان اعتماد در جمعیت مورد مطالعه که شهروندان منطقه دو شهر تهران می باشند هستیم. در نتیجه پرسش کلیدی این بررسی این است که آیا اعتماد اجتماعی در بین نسل های مختلف مورد بررسی متفاوت است. در صورت متفاوت بودن میزان اعتماد اجتماعی این تفاوت در قالب اشکال اعتماد چون اعتماد نهادی، تعمیم یافته، عام گرایانه و خاص گرایانه در بین نسل های مختلف چه تفاوتی دارد.

۱-۲- ضرورت و اهمیت تحقیق

در بین دانشمندان معاصر علوم اجتماعی در مورد اهمیت اعتماد اجتماعی هم به جهت اجتماعی هم سیاسی اجماع عمومی وجود دارد. اهمیت اعتماد از آن جهت مورد توجه می باشد که این متغیر با بسیاری از متغیرهای موجود در یک جامعه مدنی دمکراتیک دارای همبستگی است. در سطح خرد افرادی که اطرافیان خود را قابل اعتماد می دانند. دیدگاه مثبت تری را نسبت به نهادهای مدنی و مشارکت سیاسی و اجتماعی از خود نشان می دهند این افراد بیشتر در امور خیریه شرکت می کنند و دارای قدرت بیشتر در پذیرش و برقراری رابطه با افراد غریبه و غیر خودی می باشند. افرادی که دارای اعتماد اجتماعی بالایی هستند نسبت به زندگی خود ابراز رضایت بیشتری می کنند. در سطح کلان نیز شاهد چنین الگوی مثبتی هستیم. شهرها، مناطق و کشورهایی که افراد آن از میزان اعتماد اجتماعی بیشتری برخوردارند، غالباً دارای نهادهای مدنی با کارکرد فراوان، رشد اقتصادی بیشتر و همینطور میزان کمتری از جنایت و خشونت می باشند. اعتماد اجتماعی بالا باعث افزایش نگاه خوش بینانه و مثبت میشود متغیر اعتماد اجتماعی از ویژگیهای توسعه اجتماعی در جوامع

محسوب میشود و با دیگر متغیرهای توسعه اجتماعی دارای تعامل می باشند که در نهایت باعث رشد اقتصادی، مشارکت فعالانه بین اقشار جامعه، گسترش نهادهای مدنی خودجوش و کاهش جرم و جنایت می شود. تحقیقات نشان داده افرادی که از اعتماد بالاتری نسبت دیگران برخوردارند افراد سالم تر و شاداب ترند. اعتماد اجتماعی یکی از ضروریات ایجاد پیوستگی و انسجام اجتماعی است آنچه مفهوم اعتماد را برجسته میسازد ارتباط تنگاتنگ آن با زندگی روزمره و کنش های اجتماعی و سیاسی آحاد افراد جامعه است. اعتماد به عنوان یکی از عناصر اصلی سرمایه اجتماعی و مشارکت در جامعه کنونی دارای جایگاه ویژه ای است اعتماد در بطن جامعه عامل بسیاری از پدیده های مطلوب همچون همچون رشد اقتصادی، یکپارچگی، مشارکت و هماهنگی می شود. اعتماد اجتماعی موجب پیوند شهروندان با نهادهای اجتماعی است. به هر حال بسیاری از جامعه شناسان معتقدند که اعتماد پایه اساسی نظم اجتماعی می باشد، اعتماد تنش ها را کاهش می دهد و انسجام را افزایش می دهد. آنچه که باعث اعتماد مردم به یکدیگر می شود، احساس امنیت است و برای حرکت موفقیت آمیز اقتصاد و افزایش مشروعیت حکام و توسعه سیاسی ضرورت دارد. اعتماد را نمی توان به طور مصنوعی ایجاد کرد. اعتماد محصول شرایط اجتماعی و اقتصادی خاصی در جامعه است که در طول زمان از طریق سلسله ای از تعامل شکل می گیرد.

در جامعه ایران با توجه به اینکه حد بالای هرم جمعیت را جوانان تشکیل می دهند، باز تولید اعتماد اجتماعی موضوع جدی و اصلی قلمداد می شود. باید اشاره کرد که اگر اعتماد در سطح تمام روابط اجتماعی در جامعه منتشر شود یا به عبارت دیگر حسن ظن نسبت به همه افراد در روابط اجتماعی و در روابط افراد با نهادهای اجتماعی جامعه گسترش و تعمیم یابد در این صورت جامعه شاهد شکل گیری هویت های ملی و محلی و سازمانی و دینی و قومی خواهند بود. از آنجایی که در ایران شواهدی دال بر کاهش اعتماد اجتماعی به خصوص در وجه عام گرایانه آن وجود دارد که سنجش آن در بین نسل های مختلف می تواند ما را از وضعیت نظم و انسجام نسل ها آگاه سازد.

بر اساس نظر سنجی های انجام و تجربیات مدیران شهرداری میزان همکاری شهروندان این منطقه بسیار پایین می باشد.^{۱۰} در بررسی اطلاعات دودوره انتخابات شورایاری (سال ۸۵ و ۸۷) میزان مشارکت شهروندان این منطقه علی رغم سطح بالای تحصیلات و پایگاه اجتماعی متوسط رو به بالا بسیار پایین میباشد این در حالی که موفقیت هر طرح و برنامه مستلزم همکاری و تعامل دو جانبه مدیران و شهروندان میباشد. این عدم همکاری در کلیه گروههای سنی کاملاً مشهود میباشد براساس مصاحبه های انجام شده در سا مانه های نشاط

و مصاحبه با افراد اثر گذار محلی (در تدوین نیمرخ اجتماعی و فرهنگی محلات شهر تهران) یکی از دلایل این مسئله بی اعتماد به سازمان می باشد.

مدیریت فعلی شهرداری تهران تاکید بر تبدیل شهرداری از یک سازمان خدماتی به یک نهاد اجتماعی می باشد چگونه می توان برای تحقق این شعار برنامه ریزی کرد؟ میزان اعتماد اجتماعی شهروندان به چه میزان می باشد؟ آیا میزان اعتماد اجتماعی در نسل های مختلف متفاوت است؟ و..

از آنجایی که اعتماد بعنوان تسهیلگر مشارکت و موجب پیوند شهروندان با مدیریت شهری میگردد و تاثیر بسزایی در ارتقا سطح خدمات و کاهش هزینه ها می گردد بر آن شدیم میزان بی اعتمادی را در این منطقه بررسی کنیم

منطقه ۲ در یک نگاه

منطقه دو شهرداری تهران یکی از مناطق کوهپایه البرز است. این منطقه از مناطق توسعه یافته در محدوده میانی و شمالی شهر تهران محسوب شده و از شمال به رشته کوه های البرز از جنوب به خ آزادی از شرق به بزرگراه چمران از غرب به بزرگراه اشرفی اصفهانی و محمد علی جناح محدود است. منطقه ۲ با مساحت تقریبی ۶۴ کیلومتر مربع منطقه دایره ۹ ناحیه ۳۱ محله می باشد (شایان ذکر است تقسیم بندی محلات منطقه ۲ بر اساس ابلاغیه سال ۸۵ شورای اسلامی شهر تهران و براساس ویژگی جمعیتی، اقتصادی، مذهبی، فرهنگی و اجتماعی انجام گردیده است).

جمعیت منطقه بر اساس سرشماری سال ۸۵ برابر ۶۱۲۵۴۳ نفر، ۳۳۰۵۵۱ نفر مرد، ۲۸۱۹۹۲ زن است.

۳-۱- اهداف پژوهش

- بررسی ابعاد مفهومی و نظری اعتماد اجتماعی و نسل
- بررسی میزان اعتماد اجتماعی در نسل های مختلف ساکنین منطقه دو شهر تهران
- تفکیک میزان اعتماد اجتماعی در قالب اعتماد بنیادی، بین شخصی، نهادی و تعمیم یافته

- تفکیک اعتماد اجتماعی بر حسب اعتماد بنیادی، بین شخصی، نهادی و تعمیم یافته در بین نسل های مختلف

- تفکیک اعتماد اجتماعی عام گرایانه و خاص گرایانه در بین نسل های مورد مطالعه

- تفکیک اعتماد اجتماعی بر حسب متغیر های زمینه ای و اجتماعی

فصل دوم

مبانی نظری و مطالعات پیشین

فصل دوم

مبانی نظری و مطالعات پیشین

مقدمه

با توجه به موضوع پایان نامه در این فصل برای شناخت ابعاد مفهومی و نظری دو مفهوم اعتماد اجتماعی و نسل نوشته های نظری و تجربی مربوط به این دو مفهوم مورد بررسی قرار گرفته است.

۲-۱- خاستگاه و ابعاد مفهومی اعتماد

اعتماد در زبان فارسی به معنای تکیه کردن، متکی شدن به کسی و کاری را بی گمان به او سپردن و واگذاشتن کار به کسی می باشد (عمید ۱۳۶۹، ۹۰۱). در فرهنگ های مختلف انگلیسی زبان نیز اعتماد به اشکال مختلفی معنا شده است. فرهنگ انگلیسی اکسفورد، اعتماد را به عنوان «اتکا یا اطمینان به نوعی کیفیت یا صفت یک شخص یا یک چیز یا اطمینان به حقیقت یک گفته» توصیف می کند (گیدنز ۱۳۷۷، ۳۷). عالمان اندیشه اجتماعی با توجه به رویکردهای گوناگون خود، اعتماد را تعریف کرده اند. با این حال، برخی از خصلت ها در تمامی این تعاریف مشترک و برخی دیگر محل مناقشه و کنکاش بوده است. زتومکا^۱ که از جامعه شناسان معاصر است، مبحث اعتماد اجتماعی را مورد توجه ویژه قرار داده، معتقد است که توجه به اعتقاد اجتماعی ایده جدیدی نیست بلکه یک جریان فکری چندین قرنی است. به نظر او برخورداری جامعه جدید از ویژگی های منحصر به فردی چون آمیزه گرایی، شدت وابستگی متقابل، گستردگی و تنوع جوامع، تزايد نقش ها و تمایز اجتماعی، بسط نظام انتخاب، پیچیدگی نهادها و افزایش ابهام، ناشناختگی و تقویت گمنامی و غریبه بودن نسبت به محیط اجتماعی، توجه به اعتماد اجتماعی و نقش آن در حیات اجتماعی را به واقعیت جدی تبدیل نموده است (غفاری، ۱۳۸۳ : ۹). علاوه بر این به نظر زتومکا در حوزه علوم اجتماعی شاهد رشد نوعی جهت گیری فرهنگ گرایانه^۲ هستیم که در خود نوعی چرخش از مفاهیم سخت^۳ به مفاهیم نرم^۴ را دارد. چنین چرخشی زمینه توجه عمیق تر به مفاهیم اعتماد را به دنبال داشته

1. Sztompka
2. culturalistic orientation
۳. Hard
۴. Soft

است. به گونه ای که در طی دو دهه گذشته شاهد موج جدیدی از مباحث مربوط به اعتماد در ادبیات علوم اجتماعی به ویژه جامعه شناسی هستیم.

زتومکا دلایل توجه به مفهوم اعتماد در جامعه شناسی و مباحث مربوط به فرهنگ را چنین مطرح می نماید:

۱- اعتماد بعد مهمی از فرهنگ مدنی است.

۲- اعتماد بعد مهمی از جامعه مدنی است، که پیوند نزدیکی با اجتماع، متجانس شهروندان و تعهد و وفاداری آنها به اقتدار سیاسی دارد.

۳- اعتماد شاخص مسلم سرمایه اجتماعی و فرهنگی است.

۴- اعتماد با ارزش های فرامادی پیوند دارد به گونه ای که کیفیت زندگی و بهزیستی روانی پیوستگی مستحکمی با اعتماد تعمیم یافته دارد.

۵- اعتماد یکی از عناصر صلاحیت و کفایت تمدنی است. آن پیش نیازی برای مشارکت سیاسی، اقدامات کارفرمایانه و آمادگی برای اخذ فناوری جدید است.

لومان^۱، باربر^۲، ایزنشتات^۳، کلمن^۴، هاردین^۵، گیدنز^۶، فوکویاما^۷، و سلینگمن^۸ از اندیشمندانی هستند که در دو دهه اخیر توجه ویژه ای به مبحث اعتماد اجتماعی داشته اند (زتومکا ۱۹۹۹، ۱۶-۱۵، به نقل از غفاری، ۱۳۸۳: ص ۱۰).

اعتماد به عنوان مهم ترین شاخص سرمایه اجتماعی ساز و کاری برای ایجاد انسجام و وحدت در نظام های اجتماعی، تسهیل گر مشارکت، تعاون اجتماعی و پرورش ارزش های مردم سالارانه است، آن موجب پیوند وثیق شهروندان با نهادهای مختلف اجتماعی می شود و مؤثر در تقویت، ارتقاء اثربخشی و مشروعیت نهادهای اجتماعی است. (غفاری، ۱۳۸۳: ص ۱۰)

در بعد روانشناختی کولبرگ اعتماد را پیروی از قواعد فوق فردی، قانونی و عمل بر طبق انتظارات دیگران می داند (کولبرگ: ۱۳۷۰ به نقل از کمالی، افسانه) تنوع تعاریف در نزد جامعه شناسان یا آن دسته از نظریه پردازان که رویکرد جامعه شناختی دارند، بسیار بیشتر است. ویتکنشتاین اعتماد را موضوعی فرهنگی می

۱. Luhman
 ۲. Barbar
 ۳. Eisenstadt
 ۴. Colman
 ۵. Hardin
 ۶. Giddenz
 ۷. Fukuyama
 ۸. Seligmen

شمارد که در آن ما به کسانی که به صورت چشمگیری به ما شبیه هستند و ارزش های فرهنگی مشترکی دارند، اعتماد می کنیم. (ارل : ۱۹۹۶، به نقل از همان)

صرف نظر از تفاوت های صوری در این تعاریف و مفهوم سازی بی شمار دیگر در این مورد، چندین محور اساسی وجود دارد که هسته اصلی همه مفاهیم را به هم پیوند می زند و شالوده اعتماد را تشکیل می دهند که در ذیل مورد بررسی واقع می شوند :

- اعتماد ناخودآگاه است.

بسیاری از تعاریف اعتماد را نتیجه فرآیندهایی می شمرند که به صورت ناخودآگاهانه احساس اطمینان یا ایمان به کسی یا چیزی را در فرد پدید می آورند. با این حال گیدنز اشاره می کند که فرد می تواند تصمیم بگیرد که به کسی یا چیزی اعتماد کند.

البته همین صورت در مورد بی اعتمادی هم مصداق دارد. به علاوه باید توجه داشت که ناخودآگاه بودن اعتماد را نمی توان به معنای غیر عقلانی بدون آن شمرد.

- اعتماد بیرونی است.

سلیگمان^۱ (۱۹۹۸) اشاره می کند که برای آنکه اعتماد معنا یابد وجود افراد آزاد و خودگردان ضروری است. وجه شباهت تمامی این تعاریف بر معطوف بودن اعتماد به کسی یا چیزی بیرون از وجود فرد اعتماد کننده است. با این حال خصوصاً تعاریف وابسته به رویکرد روانشناختی، به انواعی از اعتماد نظیر اعتماد بنیادی^۲ اشاره می کنند که وجه درونی آن غالب است.

- اعتماد وابسته به انتظارات است.

اعتماد وابسته به مجموعه ای از الزامات و تعهدات بالنسبه طویل المدت است که سنتی و انتسابی نیستند. به نظر توماس (۱۹۹۸) ما به دیگران از آن رو اعتماد می کنیم که حتی در موقعیتی که قادر به تشخیص، ارزیابی یا مانع تراشی بالقوه منفی در سر راه آنان نباشیم، علایق و انتظارات ما را به حساب آورند. گیدنز نیز می پندارد بدون داشتن چشم داشت هایی در مورد رویدادهای احتمالی و انتظار بر آورده شدن آنها اعتماد معنا نمی یابد و در غیر این صورت فرد به حالت بی اطمینانی دائمی دچار می شوند. با این حال به نظر توماس در خالص ترین شکل، اعتماد مبتنی بر باورهاست و نه انتظارات. زیرا انتظارات اشاره به محاسبات یا احتمالاتی

1. Seligman
1. Botic trust